

Σεμ. 11. 905d-907b: το τρίτο είδος αθεΐας

21.12.2016

905d: η ανθρωπομορφική θεώρηση των θεών

Οι θεοί υπάρχουν αλλά παρασύρονται από τα δώρα και τις θυσίες των ανθρώπων. Επομένως, σύμφωνα με το χειρότερο είδος ασέβειας:

1. Οι θεοί συμπεριφέρονται όπως οι άνθρωποι.
2. Οι θεοί αφήνουν τους άδικους ανθρώπους ατιμώρητους, αν ικανοποιηθούν υλικά, και άρα αδιαφορούν για τις ανθρώπινες υποθέσεις.
3. Οι θεοί δεν έχουν κάποιο πλάνο για τον κόσμο.

906a-c: διαμάχη ανάμεσα στο καλό και το κακό

ΘΕΟΣ	→	πρόνοια	αγαθότητα	δικαιοσύνη	νους	τέχνη (μαθηματικά)
ΥΛΗ	→	τυχαίο	κακότητα	αδικία	άνοια	αταξία

Η ύλη είναι εγγενώς ατελής και άμορφη, θέτοντας περιορισμούς στο δημιουργικό πλάνο του θεού. Για παράδειγμα, η φωτιά είναι εκ φύσεως βίαιο και ανεξέλεγκτο στοιχείο που έχει την τάση να κυριαρχεί και να καταστρέφει. Μόνο η επέμβαση του θεού μπορεί να μετριάσει την ορμή της και να επιτρέψει στα άλλα όντα να εμφανιστούν και να επιβιώσουν. Για αυτό ακριβώς τον λόγο ο θεός σχηματίζει τον ήλιο που βρίσκεται σε κατάλληλη απόσταση από τη γη. Ο εγκλωβισμός μας τεράστιας ποσότητας φωτιάς σε συγκεκριμένο σημείο του σύμπαντος απαιτεί πολύπλοκους μαθηματικούς υπολογισμούς από τον θεό που ρυθμίζει πόση φωτιά θα τοποθετηθεί, σε τι τροχιά θα κινηθεί, σε ποια απόσταση θα βρίσκεται από τα άλλα ουράνια σώματα, και τι ποσότητα θερμότητας θα εκπέμπει. Μολονότι η δημιουργία του ήλιου είναι έκφραση της αγαθότητας, της πρόνοιας και της σοφίας του θεού, η φωτιά διατηρεί την εγγενή βιαιότητά της (π.χ. έκρηξη ηφαιστείου). Σε αυτή την αέναη διαμάχη μεταξύ καλού και κακού, δηλαδή μεταξύ του θείου σχεδίου για τον κόσμο και της ατέλειας της ύλης, ο άνθρωπος είναι ελεύθερος να επιλέξει στρατόπεδο. Η πλατωνική θεολογία προσκαλεί τον άνθρωπο να πάρει θέση ανάμεσα σε αυτή τη διαμάχη, αξιοποιώντας το έλλογο κομμάτι της ψυχής και καλλιεργώντας την αρετή του (δικαιοσύνη, σωφροσύνη, σοφία), μετέχοντας έτσι στο σχέδιο του θεού για τον κόσμο.

906c: οι μορφές της πλεονεξίας

δικαιοσύνη: ειρηνική διευθέτηση διαφορών ανάμεσα σε αντιμαχόμενες πλευρές, δίκαιη διανομή μεριδίων και τιμών, γεωμετρική και αριθμητική ισότητα.

αδικία: υπέρβαση ορίων και διατάραξη ισορροπίας, σύνδεση με πλεονεξία, βία και κυριαρχία μιας δύναμης.

μορφές πλεονεξίας: η κύρια εκδήλωση του κακού η οποία εμφανίζεται σε διάφορα οργανωμένα συστήματα που αποτελούνται από διάφορα συστατικά μέρη.

1. σώμα > ασθένεια: αντίθετες δυνάμεις (π.χ. γλυκό και πικρό), υγεία = ισορροπία δυνάμεων, ασθένεια = κυριαρχία μιας δύναμης, ο ρόλος του γιατρού είναι η διατήρηση και η αποκατάσταση της σωματικής σταθερότητας.

2. κόσμος > επιδημία: αντίθετα (π.χ. ψυχρό και θερμό κατά τη διαδοχή εποχών), ισομοιρία και αρμονία, κυριαρχία και ανισορροπία.

3. πόλη > αδικία: κοινωνικές τάξεις (π.χ. πλούσιοι και φτωχοί), δίκαιη διανομή προνομίων και κοινωνική ειρήνη, άδικη διανομή προνομίων και εμφύλια σύγκρουση.

907b: οι θεοί είναι δίκαιοι

Οι θεοί που περιγράφηκαν διαδοχικά ως καλοί, σοφοί, ενάρτεοι και ως δημιουργοί που δίνουν έμφαση στη λεπτομέρεια δεν μπορούν να παρασύρονται από δώρα και προσφορές. Είναι επομένως δίκαιοι και τιμωρούν όσους ανθρώπους έκαναν άδικες πράξεις, μετακινώντας την ψυχή τους στη θέση που την αναλογεί μετά το πέρας κάθε ενσάρκωσης σε έμβιο είδος.

Ερωτήσεις

42. Ποιο είναι το χειρότερο είδος ασέβειας και γιατί;
43. Πώς αντιλαμβάνεται την κοσμική διαμάχη καλού και κακού ο Πλάτων;
44. Ποια είναι η θέση των ανθρώπων στην κοσμική διαμάχη καλού και κακού;
45. Πώς εμφανίζεται η πλεονεξία στο σώμα, στον κόσμο και στην πόλη;
46. Ποια είναι τα κύρια είδη ισότητας και πώς συνδέονται με τη δικαιοσύνη;